PROCEEDING BOOK

EGE
6. ULUSLARARASI
SOSYAL BİLİMLER
KONGRESİ

EGE
6th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

ISBN : 978-605-71938-6-5

EGE
6TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
SEPTEMBER 10- 11, 2022
IZMIR

Edited By
DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY
DR. AMANEH MANAFIDIZAJI

CONGRESS ORGANIZING BOARD
Head of Conferece: Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur
Head of Organizing Board: Dr Gültekin Gürçay
Organizing Committee Member: Dr. Amaneh Manafidizaji
Organizing Committee Member: Dr. Zemfira Abbasova
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Həcər Hüseynova
Organizing Committee Member: Doç.F.ü.f.d., İradə Kərimova
Organizing Committee Member: Aynurə Əliyeva
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Sevinc Sadıqova
Organizing Committee Member: Dr. Nadire Kantarcıoğlu
Organizing Committee Member: Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Könül Səmədova
Organizing Committee Member: Dr. Leman Kuzu

All rights of this book belong to UBAK Conferences Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsibleboth ethically and juridically.
UBAK Conference–2022 ©

Issued: 20.09.2022
ISBN: 978-605-71938-6-5

EKONOMİK ÖZGÜRLÜK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ: MINT ÜLKELERİNDEN KANITLAR

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Orhan ÖZER [1]
[1] Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, İktisadi ve İdari Programlar Bölümü
- 0000-0002-3222-9913

ÖZET

Toplumu oluşturan bireylerin özgür olması, büyük ölçüde ekonomik ve siyasal özgürlüklerin sağlanması ile mümkün olmaktadır. Ekonomik özgürlük, siyasal özgürlüğün sağlanması için gerekli olan bir araç olmasının yanı sıra bireysel özgürlüğün sağlanması için ulaşılması gereken bir amaç olarak nitelendirilebilir. Aynı zamanda ekonomik büyümeyi teşvik etmesi nedeniyle bireysel ve toplumsal refah seviyesinin arttırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin açığa çıkarılması, iktisadi özgürlüğün ve refahın arttırılması için uygulanacak politikaların belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada 1995-2020 yılları arasında MINT ülkelerinde (Meksika, Endonezya, Nijerya, Türkiye) ekonomik özgürlük ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki kesirli frekanslı Fourier panel eşbütünleşme testi ile incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlar, tüm ülkelerde ekonomik özgürlüğün ekonomik büyümeyi etkilediğini göstermektedir. Söz konusu ülkelerin ekonomik özgürlük endeksinde ortaya çıkan % 1'lik artış uzun dönemde ekonomik büyümenin Meksika'da % 0.58, Nijerya'da % 4.04, Türkiye'de % 2.66 artmasına yol açmaktadır. Endonezya için tahmin edilen katsayı ise istatistiksel açıdan anlamsız bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar aynı zamanda Meksika hariç tüm ülkelerde ekonomik büyümenin ekonomik özgürlüğü teşvik ettiğine işaret etmektedir. Buna göre ekonomik büyümede ortaya çıkan % 1'lik artış uzun dönemde ekonomik özgürlük endeksinin Endonezya'da % 0.26, Nijerya'da % 0.17, Türkiye'de % 0.27 artmasını sağlamaktadır. Panel boyutunda ise uzun dönemde değişkenler arasında karşılıklı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, ekonomik özgürlük endeksinde görülen % 1'lik bir artış ekonomik büyümenin % 1.84, ekonomik büyümede görülen % 1'lik bir artış ise ekonomik özgürlük endeksinin % 0.29 artmasına yol açmaktadır. Sonuç olarak, MINT ülkelerinde ekonomik özgürlük ve büyüme arasında sıkı bir ilişki olduğunu ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyüme, Ekonomik Özgürlük, MINT Ülkeleri

1. GİRİŞ

Bireysel özgürlüğün siyasi, maddi refahın ise ekonomik bir konu olduğuna ilişkin yaygın düşünce esasen bir yanılsamadan ibarettir (Friedman, 1962). Bireysel özgürlüğün sağlanması yalnızca siyasal özgürlüğün değil, aynı zamanda ekonomik özgürlüğün de sağlanmasına bağlıdır. Dahası, ekonomik özgürlük siyasal özgürlük için de olmazsa olmaz bir koşuldur.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler için düşük ve istikrarsız bir ekonomik büyüme, yoksulluğun varlığına ve devam edeceğine ilişkin olumsuz bir sinyal olarak görülür. Neoklasik iktisat teorisi ekonomik büyümeyi emek, fiziki sermaye, beşeri sermaye ve teknoloji faktörlerindeki değişimlerle açıklamaktadır. Fakat ekonomik özgürlüğün de iktisadi büyüme için açıklayıcı bir faktör olabileceği ve aynı zamanda büyümenin etkisi altında kalabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir (Berggren, 2003: 193). Bu ilişkinin pozitif olması halinde ortaya çıkan geri besleme döngüsü, gelişmekte olan ülkeler için bir fırsat penceresi açmaktadır.

Ekonomik özgürlüğün iktisadi büyüme ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Son çeyrek yüzyıla ait veriler, ekonomik özgürlüğün arttığı ülkelerin ortalama büyüme hızının, ekonomik özgürlüğün azaldığı ülkelerin ortalama büyüme hızına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Miller, Kim, Roberts ve Tyrrell, 2022). Ekonomik özgürlük endeksi, iktisadi verimliliği etkileyen geniş bir dizi politika değişkenini temsil ettiğinden bu istatistik şaşırtıcı değildir. Dolayısıyla bu endeks, bir ülkenin genel ekonomi politikası hakkında önemli bilgiler sunar (Cole, 2003: 196-197). Daha fazla ekonomik özgürlük aynı zamanda piyasa aktörlerinin kendi çıkarlarının peşinden koşmasının önündeki engelleri ortadan kaldırmakta ve bu da bireysel ve toplumsal üretkenliğin artmasını sağlamaktadır.

Yakın zamana kadar, bu alanda yapılan çalışmalarda karşılaşılan en önemli sorun, ekonomik özgürlüğün hesaplanması ile ilgili olmuştur. Fakat 1995 yılından itibaren Heritage Vakfı tarafından hesaplanan ekonomik özgürlük endeksi, bu problemin ortadan kalkmasında önemli rol oynamıştır. Bu endeks, 4 geniş ekonomik özgürlük kategorisine ayrılmış 12 nicel ve nitel faktöre dayalı olarak hesaplanmaktadır. Mülkiyet hakları, devlet bütünlüğü ve yargı etkinliği faktörleri hukukun üstünlüğü kategorisi; kamu harcamaları, vergi yükü ve finansal sağlık faktörleri kamu büyüklüğü kategorisi; iş özgürlüğü, emek özgürlüğü ve parasal özgürlük faktörleri düzenleyici verimlilik kategorisi; ticaret özgürlüğü, yatırım özgürlüğü ve finansal özgürlük faktörleri ise serbest piyasalar kategorisi içerisinde yer almaktadır. Bu 4 kategorinin veya 12 faktörün aritmetik ortalaması, ülkenin ekonomik özgürlük puanını göstermektedir. Ekonomik özgürlük puanının 0-49.9 aralığında olması ülkenin ekonomik açıdan özgür olmadığı, 50-59.9 aralığında olması çoğunlukla özgür olmadığı, 60-69.9 aralığında olması kısmen özgür olduğu, 70-79.9 aralığında olması çoğunlukla özgür olduğu, 80-100 aralığında olması ise özgür olduğu anlamına gelmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, yapılan çalışmaların büyük bir kısmında ekonomik özgürlüklerin iktisadi büyümeyi teşvik ettiği bulgusuna ulaşıldığı görülmektedir:

Williamson ve Mathers (2011), regresyon analizi ile 1971-2004 dönemi için 141 ülkeyi analiz etmişlerdir. Beş yıllık ortalama değerlerin kullanıldığı çalışmada, ekonomik özgürlüğün ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin kültürden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Piatek, Szarzec ve Pilc (2013), Granger nedensellik testini kullanarak 1990-2008 yılları arası için 25 geçiş ülkesini incelemişlerdir. Elde edilen bulgular ekonomik özgürlüklerin büyümeyi pozitif yönde etkilediğine işaret etmektedir.

Hussain ve Haque (2016), panel veri analizi ile 2004-2014 dönemi için 57 ülkeyi ele almışlardır. Ulaşılan sonuçlar ekonomik özgürlüğün büyümeyi teşvik ettiğini göstermektedir.

Şahin (2016), Granger nedensellik testi aracılığıyla 1980-2015 dönemi için Türkiye'yi değerlendirmeye aldığı çalışmasında, değişkenler arasında ekonomik özgürlükten büyümeye doğru olmak üzere tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu tespit etmiştir.

Güney (2017), genelleştirilmiş en küçük kareler yaklaşımını kullanarak 1990-2014 dönemi için Türkiye ve BRICS ülkelerini analiz etmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre ekonomik özgürlük ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Ayrıca dış ticari liberalizasyonun büyüme üzerindeki pozitif etkisinin oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Santiago, Fuinhas, ve Marques (2018), panel ARDL sınır testi yaklaşımı ile 1996-2013 yılları arası için Güney Amerika ve Karayipler'de yer alan 21 gelişmekte olan ülkeyi incelemişlerdir. Buna göre uzun dönemde ekonomik özgürlüğün büyüme üzerindeki etkisi negatiftir.

Dam ve Şanlı (2019), panel ARDL sınır testi yaklaşımını kullanarak 1995-2016 yılları arası için Türkiye ve BRIC ülkelerini ele almışlardır. Elde edilen bulgulara göre ekonomik özgürlük büyüme üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

Kılcı ve Akıncı (2020), Maki eşbütünleşme testi aracılığıyla 1995-2018 dönemi için Türkiye'yi değerlendirmeye almışlardır. Ulaşılan sonuçlara göre ekonomik özgürlük uzun dönemde büyümeyi olumlu etkilemektedir.

Gökcen (2021), Bootstrap panel Granger nedensellik testini kullanarak 1996-2019 yılları arası için gelişmekte olan dokuz ülkeyi analiz etmiştir. Buna göre yedi ülkede ekonomik özgürlükten büyümeye doğru, bir ülkede büyümeden özgürlüğe doğru, bir ülkede ise değişkenler arasında karşılıklı ilişki bulunmaktadır.

Bu çalışmada Meksika, Endonezya, Nijerya ve Türkiye'den oluşan MINT ülkelerinde ekonomik özgürlük ve iktisadi büyüme arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Bu ülkeler özellikle büyük bir nüfusa ve yüksek iktisadi büyüme potansiyeline sahip olmaları bakımından dikkat çekmektedirler. Fakat bu ülkelerde ekonomik özgürlüğün tatmin edici seviyede olmadığı gözlemlenmektedir. 2022 yılına ait ekonomik özgürlük endeksi verilere göre, 177 ülke arasında Endonezya 64.4 puanla 63. sırada, Meksika 63.7 puanla 67. sırada, Türkiye 56.9 puanla 107. sırada, Nijerya 54.4 puanla 124. sırada yer almaktadır (Miller vd., 2022). Bir başka ifadeyle, Endonezya ve Meksika kısmen özgür, Türkiye ve Nijerya ise çoğunlukla özgür olmayan ülke sınıfında yer almaktadır. Dolayısıyla bu iki değişken arasındaki ilişkinin incelenerek uygun politika önerilerinde bulunulması oldukça önemlidir. Çalışmanın bundan sonraki aşamalarında ilk olarak veri ve yöntem aktarılacak, daha sonra uygulamaya geçilecek ve son olarak da genel değerlendirme ve sonuçlara yer verilecektir.

2. VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı MINT ülkelerinde ekonomik özgürlük ile ekonomik büyüme arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığını sınamaktadır. Ekonomik özgürlüğü temsilen Heritage Vakfı tarafından oluşturulan ekonomik özgürlük endeksi, ekonomik büyümeyi temsilen Dünya Bankası'ndan temin edilen 2017 sabit fiyatları ile GSYİH kullanılmıştır. Doğal logaritması alınan veri seti yıllık olup, 1995-2020 dönemini kapsamaktadır.

Değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığını sınamak amacıyla Olayeni, Tiwari ve Wohar (2020) tarafından geliştirilen kesirli frekanslı Fourier panel eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Bu test, serilerde doğrusal olmama durumunu, bilinmeyen sayıda ve karakterde yapısal kırılmaları ve kesitler arasındaki bağımlılığı dikkate almaktadır (Olayeni vd., 2020). Ayrıca kesirli frekansların itibara alınması sayesinde yapısal kırılmaların geçiciliği veya kalıcılığı hakkında da bilgi sağlamaktadır. Testi uygulamak için aşağıdaki model tahmin edilir (Olayeni vd., 2020; Yilanci ve Kilci, 2021):

$$Y_{i,t} = \beta_{0,i} + \beta_{1,i} Z_{i,t} + \nu_{i,t} \quad (1)$$

Daha sonra kalıntılar elde edilir:

$$\hat{\nu}_{i,t} = Y_{i,t} - (\hat{\beta}_{0,i} + \hat{\beta}_{1,i} Z_{i,t}) \quad (2)$$

Elde edilen kalıntıları, yumuşak geçişli yapısal kırılmalardan arındırmak amacıyla aşağıdaki model tahmin edilir:

$$\tilde{\nu}_{i,t} = \hat{\nu}_{i,t} - \hat{\alpha}_i - \hat{\omega}_i \sin\left(\frac{2\pi k t}{T}\right) - \hat{\psi}_i \cos\left(\frac{2\pi k t}{T}\right) \quad (3)$$

Burada k frekansı, t trendi, T örneklem büyüklüğünü temsil etmektedir. Olayeni vd. (2020), uygun frekans değerini belirlerken maksimum değeri iki olarak belirlemişlerdir ($k = 0.1,0.2 \ldots 1.9,2$). Bilindiği üzere, gelişmekte olan ülkelere ilişkin iktisadi göstergeler, genellikle daha fazla sayıda yapısal kırılma içermektedir. Bu çalışmada ele alınan ülkelerin tamamı gelişmekte olan ülke statüsünde olduğundan, uygun frekans değeri belirlenirken maksimum değer üç olarak alınmıştır. Son olarak, aşağıdaki model yardımıyla temel ve alternatif hipotezler sınanmaktadır:

$$\tilde{\nu}_{i,t} = \rho_i \tilde{\nu}_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t} \quad (4)$$

$H_0: \hat{\rho}_i = 1$ şeklinde ifade edilen temel hipotez, değişkenler arasında eşbütünleşme olmadığını ifade etmektedir. Hesaplanan test istatistiğinin Bootstrap simülasyonu ile elde edilen kritik değerlerden büyük olması halinde temel hipotez reddedilmekte ve değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olduğu kabul edilmektedir.

3. UYGULAMA

Son yıllarda giderek daha fazla başvurulan panel veri analizi, genellikle zaman serisi analizine göre daha fazla bilgi içermesi gibi önemli bir avantaja sahiptir. Fakat kesitler arasında bağımlılık olması ve bunun ihmal edilmesi, bu analizin sağladığı avantajın büyük ölçüde ortadan kalkmasına yol açmaktadır (Hoechle, 2007: 281). Bu nedenle değişkenlerin durağanlık durumları incelenmeden önce, kesitler arasındaki bağımlılığın araştırılması gerekmektedir. Yatay kesit bağımlılığının sınanmasına ilişkin sonuçlar Çizelge 1'de görüldüğü gibidir.

Çizelge 1. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

	LEF		LY	
Test	t-istatistiği	Olasılık Değeri	t-istatistiği	Olasılık Değeri
LM	32.576*	0.000	119.258*	0.000
CD_{lm}	7.672*	0.000	32.695*	0.000
CD	7.592*	0.000	32.615*	0.000
LM_{adj}	3.858*	0.000	10.881*	0.000

Not: *, %1 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çizelge 1'de dört farklı test sonucu yer almaktadır. Kullanılan veri setinde zaman boyutunun kesit sayısından büyük olması nedeniyle Breush ve Pagan (1980) tarafından geliştirilen LM testi dikkate alınmıştır. Her iki değişken için de kesitler arasında bağımlılığın olmadığını ifade eden temel hipotezin reddedildiği görülmektedir. Aynı zamanda diğer testlerde de benzer sonuca ulaşıldığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla değişkenlerin durağanlık durumlarının incelenmesinde ikinci kuşak panel birim kök testlerinin kullanılması gerekmektedir. Bunun için, Bai ve Ng (2004) tarafından önerilen PANIC birim kök testi uygulanmıştır. Test sonuçları Çizelge 2'de görüldüğü gibidir.

Çizelge 2. PANIC Birim Kök Testi Sonuçları

	Sabitli		Sabitli ve Trendli	
Değişken	t-istatistiği	Olasılık Değeri	t-istatistiği	Olasılık Değeri
LEF	-0.716	0.474	-0.725	0.469
LY	-0.050	0.960	-1.637	0.102
ΔLEF	5.543*	0.000	5.514*	0.000
ΔLY	4.619*	0.000	4.478*	0.000

Not: *, %1 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çizelge 2'de görüldüğü üzere LEF ve LY'nin durağanlığı ilk olarak düzeyde sınanmıştır. Hem sabitli hem de sabitli ve trendli seçenekleri için olasılık değerlerinin 0.1'den büyük olması, değişkenlerin birim köklü olduğunu ifade eden temel hipotezin reddedilemediğini göstermektedir. Bunun üzerine değişkenlerin birinci farkı alındıktan sonra yeniden birim kök testi uygulanmıştır. Olasılık değerleri incelendiğinde fark değişkenlerinin birim köklü olduğunu ifade eden temel hipotezin her iki seçenek için de reddedildiği görülmektedir. PANIC birim kök testi sonuçları, iki değişkenin de I(1) olduğunu göstermektedir. Bu durumda değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığını sınamak için kesirli frekanslı Fourier Panel eşbütünleşme testini uygulamak mümkündür. Bağımlı değişkenin LY olduğu model için test sonuçları Çizelge 3'te yer almaktadır.

Çizelge 3. Panel Eşbütünleşme Testi (Bağımlı Değişken: LY)

GLS					
Ülke	k	İstatistik	%1	%5	%10
Meksika	2	-3.669***	-4.908	-3.806	-3.381
Endonezya	2.9	-4.843**	-5.162	-4.212	-3.835
Nijerya	2.9	-5.118**	-5.274	-4.306	-3.849
Türkiye	2.9	-5.346*	-5.055	-4.173	-3.673
Grup	İstatistik		Olasılık Değeri		
Ortalama	-4.744**		0.018		
Maksimum	-5.346*		0.006		
Medyan	-5.118**		0.010		
PP					
Ülke	k	İstatistik	%1	%5	%10
Meksika	2	-4.006**	-4.478	-3.049	-2.703
Endonezya	2.9	-4.617*	-6.464	-4.390	-3.860
Nijerya	2.9	-7.532*	-6.917	-4.733	-4.135
Türkiye	2.9	-5.179***	-9.033	-5.979	-4.550
Grup	İstatistik		Olasılık Değeri		
Ortalama	-5.333**		0.030		
Maksimum	-7.532*		0.007		
Medyan	-5.179**		0.033		

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Bootstrap olasılık değerleri 1000 replikasyon ile hesaplanmıştır. Maksimum k değeri 3 olarak alınmıştır.

Çizelge 3'te görüldüğü üzere uygun frekans değeri Meksika için 2, diğer ülkeler için 2.9 bulunmuştur. Tüm kesitler ve panel için hesaplanan istatistik değerlerinin Bootstrap kritik değerlerden büyük olduğu görülmektedir. Bu durumda değişkenlerin eşbütünleşik olmadığını ifade eden temel hipotez reddedilmektedir. Aynı prosedür LEF'nin bağımlı değişken olduğu model için de uygulanmıştır. Test sonuçları Çizelge 4'te görüldüğü gibidir.

Çizelge 4. Panel Eşbütünleşme Testi (Bağımlı Değişken: LEF)

GLS					
Ülke	k	İstatistik	%1	%5	%10
Meksika	2.9	-1.367	-4.753	-3.687	-3.282
Endonezya	2.9	-3.910***	-5.208	-4.114	-3.674
Nijerya	2.4	-5.547**	-5.776	-4.536	-3.972
Türkiye	1.9	-4.548**	-5.444	-4.169	-3.791
Grup	İstatistik		Olasılık Değeri		
Ortalama	-3.868***		0.080		
Maksimum	-5.647*		0.006		
Medyan	-4.548**		0.026		
PP					
Ülke	k	İstatistik	%1	%5	%10
Meksika	2.9	-3.093	-5.735	-3.765	-3.209
Endonezya	2.9	-3.940***	-5.811	-4.018	-3.519
Nijerya	2.4	-7.613*	-6.476	-4.275	-3.627
Türkiye	1.9	-3.373***	-5.458	-3.806	-3.264
Grup	İstatistik		Olasılık Değeri		
Ortalama	-4.505**		0.028		
Maksimum	-7.613*		0.002		
Medyan	-3.940***		0.053		

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Bootstrap olasılık değerleri 1000 replikasyon ile hesaplanmıştır. Maksimum k değeri 3 olarak alınmıştır.

Çizelge 4'te görüldüğü üzere uygun frekans değeri Meksika ve Endonezya için 2.9, Türkiye için 2.4, Nijerya için ise 1.9 bulunmuştur. Test istatistikleri incelendiğinde, Meksika dışındaki tüm ülkelerde ve panelde değişkenlerin eşbütünleşik olmadığını ifade eden temel hipotezin reddedildiği görülmektedir. Uzun dönemli katsayıların hesaplanması için Dinamik En Küçük Kareler (DOLS) yaklaşımından yararlanılmıştır. Bağımlı değişkenin LY olduğu modeller için yapılan tahminler Çizelge 5'te görüldüğü gibidir.

Çizelge 5. Uzun Dönem Katsayıları (Bağımlı Değişken: LY)

Ülke	Katsayı	St. Hata	t-istatistiği	Olasılık Değeri
Meksika	0.576***	0.316	1.822	0.087
Endonezya	1.178	1.057	1.114	0.282
Nijerya	4.045*	0.871	4.644	0.000
Türkiye	2.661**	1.008	2.639	0.018
Grup	1.841*	0.424	4.346	0.000

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çizelge 5 incelendiğinde, Endonezya dışındaki tüm ülkelerde ve panelde uzun dönemli katsayıların anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre ekonomik özgürlük endeksinde ortaya çıkan %1'lik artış uzun dönemde ekonomik büyümenin Meksika'da %0.58, Nijerya'da %4.04, Türkiye'de %2.66 artmasına yol açmaktadır. Panel boyutunda ise ekonomik özgürlük endeksinin %1 artması büyümeyi %1.84 artırmaktadır. Bağımlı değişkenin LEF olduğu modeller için yapılan tahminler Çizelge 6'da görüldüğü gibidir.

Çizelge 6. Uzun Dönem Katsayıları (Bağımlı Değişken: LEF)

Ülke	Katsayı	St. Hata	t-istatistiği	Olasılık Değeri
Endonezya	0.259*	0.027	9.646	0.000
Nijerya	0.173*	0.023	7.463	0.000
Türkiye	0.266*	0.029	9.062	0.000
Grup	0.291*	0.061	4.766	0.000

Not: *, %1 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çizelge 6 incelendiğinde, üç ülkede ve panelde uzun dönemli katsayıların anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre ekonomik büyümede ortaya çıkan % 1'lik artış uzun dönemde ekonomik özgürlük endeksinin Endonezya'da % 0.26, Nijerya'da % 0.17, Türkiye'de % 0.27 artmasına neden olmaktadır. Panel boyutunda ise büyümede meydana gelen %1'li artış, ekonomik özgürlük endeksinin %0.29 artmasına yol açmaktadır.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Bu çalışmada 1995-2020 döneminde MINT ülkelerinde ekonomik özgürlük ve büyüme arasındaki uzun dönemli ilişki kesirli frekanslı Fourier panel eşbütünleşme testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, dört ülkede de ekonomik özgürlüğün büyümeyi teşvik ettiğini ortaya koymaktadır. Bu ülkelerin ekonomik özgürlük endeksinde ortaya çıkan % 1'lik artış uzun dönemde ekonomik büyümenin Meksika'da % 0.58, Nijerya'da % 4.04, Türkiye'de % 2.66 artmasını sağlamaktadır. Endonezya için tahmin edilen katsayı ise istatistiksel açıdan anlamsız bulunmuştur. Elde edilen bulgular aynı zamanda Meksika dışında üç ülkede iktisadi

büyümenin ekonomik özgürlüğü artırdığına işaret etmektedir. İktisadi büyümede ortaya çıkan % 1'lik artış uzun dönemde ekonomik özgürlük endeksinin Endonezya'da % 0.26, Nijerya'da % 0.17, Türkiye'de % 0.27 artmasına yol açmaktadır. Grup bazında ise uzun dönemde değişkenler arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Ekonomik özgürlük endeksinde görülen % 1'lik bir artış ekonomik büyümenin % 1.84, ekonomik büyümede görülen % 1'lik bir artış ise ekonomik özgürlük endeksinin % 0.29 artmasına neden olmaktadır.

Ulaşılan sonuçlar, ekonomik özgürlüğün iktisadi büyümeyi negatif yönde etkilediğini bulan Santiago vd. (2018) ve Dam ve Şanlı'nın (2019) aksine; ekonomik özgürlüğün büyümeyi pozitif yönde etkilediğini bulan Piatek vd. (2013), Hussain ve Haque (2016), Güney (2017) ve Kılcı ve Akıncı'yı (2020) desteklemektedir. Ayrıca ekonomik özgürlüğün büyüme üzerindeki etkisinin, büyümenin ekonomik özgürlük üzerindeki etkisinden daha büyük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, özellikle ekonomik özgürlük seviyesi düşük olan ülkelerde çok daha belirgindir. Dolayısıyla Türkiye ve Nijerya gibi ülkelerde, ekonomik özgürlüğü artırmaya yönelik politikalara öncelik verilmesinin, uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde olumlu yansımaları olacağı tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

Bai, J., Ng, S. (2004). A Panic Attack on Unit Roots and Cointegration. Econometrica, 72(4), 1127-1177.

Berggren, N. (2003), The Benefits of Economic Freedom: A Survey. The Independent Review, 8(2), 193-211.

Breusch, T. S., Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics. The Review of Economic Studies, 47(1), 239-253.

Cole, J. H. (2003). The contribution of economic freedom to world economic growth, 1980-99. Cato Journal, 23(2), 189-198.

Dam, M. M., Şanlı, O. (2019). Ekonomik Özgürlüğün Büyüme Üzerindeki Etkisi: BRIC-T Ülkeleri Üzerine Bir Panel ARDL Analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33(4), 1027-1044.

Friedman, M. (1962). Capitalism and Freedom, Chicago: University of Chicago Press.

Göcen, S. (2021). Gelişen Ülkelerde Ekonomik Özgürlük ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(3), 865-878.

Güney, T. (2017). Türkiye ve BRICS Ülkelerinde Ekonomik Özgürlüğün Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi. International Review of Economics and Management, 5(2), 30-47.

Hoechle, D. (2017). Robust Standard Errors for Panel Regressions with Cross-Sectional Dependence. The Stata Journal, 7(3), 281-312.

Hussain, M. E., Haque, M. (2016). Impact of Economic Freedom on the Growth Rate: A Panel Data Analysis. Economies, 4(2), 1-15.

Kılcı, E. N., Akıncı, A. (2020). Türkiye'de Ekonomik Özgürlük Düzeyinin Ekonomik Büyüme ve Doğrudan Yatırımlar Üzerindeki Etkisinin Araştırılmasına Yönelik Bir Analiz. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(2), 47-59.

Miller, T., Kim, A. B., Roberts J. M., Tyrrell, P. (2022). Highlights of the 2022 Index of Economic Freedom. Washington, DC: Heritage Foundation.

Olayeni, R. O., Tiwari, A. K., Wohar, M. E. (2020). Fractional Frequency Flexible Fourier Form (FFFFF) for Panel Cointegration Test. Applied Economics Letters, 28(6), 1-5.

Piatek, D., Szarzec, K. Pilc, M. (2013). Economic Freedom, Democracy and Economic Growth: A Causal Investigation in Transition Countries. Post-Communist Economies, 25(3), 267-288.

Santiago, R., Fuinhas, J. A., Marques, A. C. (2018). The Impact of Globalization and Economic Freedom on Economic Growth: The Case of the Latin America and Caribbean Countries. Economic Change and Restructuring, 53, 61-85.

Şahin, İ. (2016). Türkiye'de 1980-2015 Yılları Arası Demokrasi, Ekonomik Özgürlük ve Yolsuzlukların Ekonomik Büyümeye Etkileri. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 317-334.

Williamson, C. R., Mathers, R. L. (2011). Economic Freedom, Culture, and Growth. Public Choice, 148(3), 313-335.

Yilanci, V., Kilci, E. N. (2021). The Feldstein-Horioka Puzzle for the Next Eleven Countries: A Panel Data Analysis with Fourier Functions. Journal of International Trade & Economic Development, 30(3), 341-364.

https://www.heritage.org (Erişim tarihi: 10.06.2022)

https://www.worldbank.org (Erişim tarihi: 10.06.2022)